

היום נלמד בעזרת ה':

קידושין דף עא

א"ר חמא בר חנינא כשהקב"ה מטהר שבטים: לעתיד לבוא הקב"ה ייחס את השבטים ויבדיל את המשפחות הפסולות מתוכם, והוא יתחיל משבט לוי.

אמר רבי יהושע בן לוי כסף מטהר ממזרים: רבי יהושע בן לוי חולק על רבי חמא בר חנינא, וסובר שהקב"ה לא יבדיל את הפסולים אלא אדרבא הוא יטהר ויכשיר אותם בגלל שהם כבר נטמעו בתוך עם ישראל. ופירוש הפסוק הוא שהפסולים שנטמעו בעם ישראל בגלל הכסף והעושר שלהם ה' יטהר אותם.

גופא... כל ארצות עיסה לארץ ישראל: כל הארצות נחשבות כמו 'עיסה' שמעורבת בפסולים ביחס לארץ ישראל, אבל ארץ ישראל עצמה נחשבת 'עיסה' ביחס לבבל כי גם בה מעורבים קצת פסולים. ולכן המשפחות המתגוררות בבבל נחשבות מיוחסות ולא צריך לבדוק אחריהם, ואילו המשפחות שבארץ ישראל אינן מיוחסות וצריכות בדיקה. [טעם הדבר כי בארץ ישראל היו כהנים ולכן היו בודקים את היחוס של המשפחות, אמנם כשעלה עזראל מבבל לארץ ישראל הוא לקח איתו את המשפחות הפסולות ובבל נשארה כסולת נקיה. רש"י לעיל]

בימי רבי בקשו לעשות בבל עיסה לארץ ישראל: להפוך את המעמד של ארץ ישראל שהמשפחות שבה יהיו מיוחסות ולא יצטרכו בדיקה, ואילו המשפחות של בבל לא יהיו מיוחסות ויצטרכו בדיקה. אמר להם רבי: אתם שמים לי קוצים בין העיניים.. (בגלל שרבי היה צאצא של משפחה שהגיעה מבבל). אם רצונכם לקבל תשובה מדוע אתם לא עושים נכון - יאמר לכם רבי חנינא בר חמא את התשובה.

בימי רבי פנחס: גם אז רצו להפוך את המעמד של ארץ ישראל ובבל לגבי ייחוס המשפחות. רבי פנחס רצה לומר בבית המדרש שבבל היא המיוחסת ולא ארץ ישראל. הוא חשש שהם ישאלו אותו מי המשפחות שאינן מיוחסות והוא לא רצה לגלות אותן, ולכן הוא תכנן לבוא ולומר קודם כל הלכה תמוהה, ותוך כדי שהציבור יעסוק להבין אותה, הוא יאמר את ההלכה השניה ש'ארץ ישראל עיסה לבבל' ואז

הוא ירוץ משם. אבל בגלל שהוא היה זקן ולא היה יכול לרוץ ברגליו, הוא אמר לעבדיו: אני הולך לומר שני דברים בבית המדרש, ואז מיד תקחו איתי במיטה ותרוצו.

אין שחיטה לעוף מן התורה: מדאורייתא מותר לאכול עוף שהרגו אותו ושפכו את דמו ואין צורך בשחיטה כשרה, אלא שרבנן תקנו לעוף שחיטה.

ישבו ובדקו עד שהגיעו לסכנה: ישבו התלמידים והתחילו לברר ולבדוק את הייחוס של המשפחות, עד שהם הגיעו למשפחות של אנשים אלימים שיהרגו אותם אם הם יגלו שהם פסולים, ולכן הם הפסיקו את הבדיקה באמצע ופרשו.

א"ר יוחנן היכלא בידינו היא: נשבע אני בהיכל של ה' שיש בידינו לגלות את המשפחות הפסולות.

אמר אביי אף אנו נמי תנינא: שכל משפחה שנטמעה נטמעה ואל לנו לברר את הספקות הללו אלא הם יוכשרו לעת"ל.

שכן למדנו במשנה בעדויות: היתה משפחה כשרה שאיש אלים בשם 'בן ציון' הכריז עליה שהיא פסולה, והיתה משפחה פסולה שהאיש הנ"ל הכריז עליה שהיא כשרה. כגון משפחות כאלו אליהו הנביא יבוא להודיע מי המשפחה הפסולה באמת ומי הכשרה. עד כאן דברי המשנה. מדברי המשנה מדויק שדוקא על משפחה כזו שידוע שהיא פסולה והכשירו אותה בכח הזרוע - יבוא אליהו ויגלה שהיא פסולה, אבל שאר המשפחות שנטמעו אליהו לא יגלה שהם פסולות.

תאנא עוד אחרת היתה: עוד משפחה נוספת היתה חוץ מהמשפחה הנ"ל (שקירב אותה בן ציון בכח הזרוע) שגם היא נטמעה וחכמים לא רצו לגלות אותה, אבל הם היו מוסרים זאת לתלמידיהם פעם בשבע שנים ויש אומרים פעמיים. [כי אין זרעם מוכן לקדושה ולטהרה, שהרי אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על משפחות המיוחסות שבישראל. ר"ן].

הריני נזיר אם לא אגלה משפחות: האומר 'אני מקבל על עצמי נזירות אם אני לא אגלה על משפחות שהם פסולות' - יהיה נזיר ולא יגלה אותם. מכאן מוכח שעדיף לא לגלות את הפסול של המשפחות. ולכן מסתבר שחכמים המעיטו בדבר ועשו אותו רק פעם בשבע שנים ולא פעמיים.

שם בן ארבע אותיות: הוא שם הוי"ה. חכמים היו מוסרים את הפירוש שלו לתלמידיהם.

לעלם כתיב: הכתיב הוא חסר וניתן לקרוא אותו 'לעלם' - להעלים. ולכן מסתבר שהמעיסו בגילוי של הדבר.

למידרשיה בפירקא: לדרוש אותו בדרשה לרבים.

רבי אבינא רמי כתיב 'זה שמ' וכתוב 'זה זכר': ולכאורה משמע שיש שני שמות? והתשובה: שכתובת השם היא באותיות הוי"ה אבל הגיית השם היא ב'אדנות'.

משרבו הפריצים: שהיו משתמשים בשם הזה ל'קבלה מעשית'.

והצנועים שבכהונה מבליעים אותו וכו': הכהנים היו אומרים את שם השם (בן ארבע אותיות) באותיותיו בברכת כהנים, הצנועים שבכהונה היו אומרים את השם בן יב' אותיות במהירות תוך כדי ששאר הכהנים היו מנגנים את השם בארבע אותיות, וכך לא היו שומעים אותם.

ואינו מעמיד על מידותיו: כדי שלא יהא חשש שהוא יתנקם במישהו וישתמש בשם בן מב' אותיות בכדי לפגוע בו.

אמר שמואל... בבל בחזקת כשרה עומדת: משפחה מבבל היא בחזקת כשרה לנישואין עד שיוודע לך מדוע המשפחה הזו פסולה, ואילו בשאר ארצות להיפך. ובארץ ישראל מוחזק לפסול וכו'.

קושיא: הא גופא קשיא: בארץ ישראל יש סתירה לכאורה. מהרישא משמע שרק משפחה מוחזקת לפסול - פסולה אבל בסתמא היא כשרה, ואילו מהסיפא משמע שרק משפחה המוחזקת לכשרה - כשרה אבל בסתמא היא פסולה?

תירוץ: כאן להשיאו אשה: בשביל להתחתן עם משפחה בארץ ישראל, לא מספיק בסתמא שאינה ידועה ככשרה ואינה ידועה כפסולה, אלא דוקא שהיא ידועה ככשרה. אבל בשביל לפסול את המשפחה ולגרש אותם, לא מוציאים בסתמא אלא אם כן ידוע שהמשפחה פסולה.

אמר רב יוסף כל שסיחתו כנבל: כל המדבר בשפת הבבליים הרי הוא מוחזק כאנשי בבל ומחתנים אותו בלי לבדוק את הייחוס שלו. אבל עכשיו שיש רמאים שלומדים לדבר בשפת בבל כדי שיחזיקו אותם כמיוחסים, אנו חוששים ומצריכים בדיקה לייחוס.

זעירי: זעירי היה מתחמק מרבי יחנן רבו, משום שרבי יוחנן רצה שהוא יתחתן עם הבת שלו, אבל זעירי לא רצה בגלל שרבי יוחנן הגיע מארץ ישראל ואילו זעירי הגיע מבבל. יום אחד הם הלכו יחדיו בדרך והגיעו לתעלת מים, הרכיב זעירי את רבי יוחנן על כתפיו והעביר אותו מעל המים. אמר לו רבי יוחנן: התורה שלי כשרה בשבילך אבל הבת שלי לא כשרה.. מה אתה חושב? בגלל שכתוב במשנה 'עשרה יוחסין עלו מבבל' וביניהם הפסולים, ואז נשארו בבבל רק המיוחסים - ולכן אתה מיוחס יותר מהבת שלי. אבל הרי כמו שנשארו בבבל כהנים ולויים ולא עלו כל הכהנים והלויים, כך גם נשארו בבבל משאר הפסולים ולא עלו כולם. ואם כן גם בבבל יש פסולים.

אישתמיטתיה: הגמרא אומרת שנעלם מרבי יוחנן דברי רבי אלעזר.

עולא: עולא הזדמן לפומבדיתא לביתו של רב יהודה, והוא ראה שרב יצחק בנו של רב יהודה אינו נשוי. הוא שאל את רב יהודה: מדוע מר אינו מחתן אותו? א"ל רב יהודה: וכי אני יודע מהיכן אקח לו אשה מיוחסת? א"ל עולא: וכי אנחנו יודעים מהיכן הגענו? אולי אנחנו צאצאים של הנשים שהגויים עינו אותם בחורבן הבית?

וכי תימא וכו': שבכל אופן איננו ממזרים. אבל עדיין אולי אנו צאצאים של אלו שעליהם נאמר "הַשְּׂכָבִים עַל מְטוֹת שֵׁן וּסְרָחִים עַל עֶרְשֹׁתָם". ורבי יוסי בר חנינא פירש את הפסוק הזה שהם בני אדם המשתנים וכו'. אבל רבי אבהו זלזל בפירוש הזה, כי העונש שלהם היה שהם הלכו בראש הגולים בגלות, והרי בגלל חטא כזה לא מסתבר שיהיה להם עונש כל כך חמור! אלא הפירוש הוא שהם עברו על גילוי עריות. ואם כן אומר עולא אולי אנחנו צאצאים שלהם ואנחנו ממזרים!..

א"ל היכי נעביד: אמר לו רב יהודה: אז מה אני אעשה? אמר לו עולא: לך אחר השתיקה. חפש משפחה שתקנית שאינה רבה עם אחרים, כי משפחה שכניה בעלי מריבה הם צאצאים של משפחה פסולה. משום שבגלל שהם היו פסולים היו אנשים פורשים מהם, והם נטרו להם איבה וכך התרגלו להחזיק במריבות.

כי האי דבדקי: וכך היו בודקים בני ארץ ישראל: כשהיו שניים רבים זה עם זה, הם היו רואים מי מהם שותק קודם לחבירו, ואומרים שהוא מיוחס יותר מחבירו.

איני והא אקלע רב לבי בר שפי חלא: רב הזדמן לביתו של מוזג חומץ ובדק את המשפחה. לכאורה הכוונה שהוא בדק את הייחוס שלהם, והרי רב עצמו אמר שהשתיקה היא הייחוס ולא צריך לבדוק את הייחוס עצמו.

והתשובה: **לא, בשתיקותא:** באמת רב בדק אותם בשתיקה, וכך הוא אמר לאנשים שלו: תבדקו את המשפחה הזו האם הם שותקים או לא שותקים.

ואין מניחין אותו: מהשמיים גורמים למריבה הזו כדי שהם לא יתחברו ביחד.

אמר רב פפא סבא משמיה דרב: מהי הכשרות של ארצות שונות:

בבל היא 'בריאה' ואין בה כלל פסולים. 'מישון' היא 'מתה' כי כולם שם ממזרים. 'מדי' היא 'חולה', כמו שרוב החולים מתרפאים ומיעוטם מתים, כך רוב האנשים שם כשרים ומיעוטם פסולים. 'עילם' היא 'גוססת', כמו שרוב הגוססים מתים כך רוב אנשיה פסולים.

עד היכן היא בבל: עד היכן התחום של בבל לענין כשרות הייחוס?

בבל שוכנת בין שתי נהרות: נהר חידקל במזרח ונהר פרת במערב, ובבל באמצע. לימינה לכיוון דרום נמצאת ארץ ישראל (כי בבל נמצאת לצפונה של ארץ ישראל).

הגמרא שואלת עד היכן בבל לכיוון מזרח.

לעיל בדגלת עד היכא: עכשיו שואלת הגמרא עד היכן בבל לכיוון צפון במעלה נהר חידקל.

קושיא: ולא מושכני בכלל? מדברי שמואל משמע שמושכני אינה בכלל בבל. אך קשה על כך.

לתחתית בדגלת עד היכא: עכשיו שואלת הגמרא עד היכן בבל לכיוון דרום במורד נהר חידקל.

תרתי אפמייא הויין: היו שתי ערים בשם 'אפמייא', אחת עליונה ואחת תחתונה. העליונה היתה כשרה והתחתונה פסולה. ובין אחת לשניה היה מרחק של פרסה אחת (כ-4 ק"מ), ואנשי שתי הערים היו מקפידים זה על זה עד שאפילו הם לא היו משאילים אש מעיר לעיר. והסימן לדעת מיהי העיר הפסולה? זו התחתונה שמדברים בה בשפת 'מישן' משום שהיא קרובה ל'מישן' ואמרנו לעיל ש'מישן' היא 'מתה' כי כל אנשיה פסולים.